

Till Ålands lagting

Ändringar av klientavgifter inom socialvården

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget ska anta en landskapslag om ändring av landskapslagen om klientavgifter inom socialvården. Förslaget innebär att det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg ska vara minst 300 euro per månad. Övriga minimibelopp för personligt bruk föreslås oförändrade.

Den föreslagna höjningen av det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg från 250 till 300 euro från och med den 1 januari 2026 innebär ett fullföljande av landskapsbudgeten för år 2025 och utgör en kompensationsåtgärd för det slopade sjukdomskostnadsavdraget i kommunalbeskattningen.

Förslaget innehåller även bestämmelser som innebär att skyldigheten till efterskänkande och nedsättning av avgift ska avse samtliga avgifter som fastställs för socialservice.

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
2. Nuläge	3
3. Bedömning av nuläget och landskapsregeringens förslag	4
3.1 Höjt lagstadgat minimibelopp för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg	4
3.2 Teknisk justering av klientavgiftslagens 27 §	4
4. Förslaget konsekvenser	6
4.1 Ekonomiska konsekvenser	6
4.2 Administrativa konsekvenser	7
4.3 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna.....	8
4.4 Konsekvenser för barn och jämställdheten mellan kvinnor och män...	8
Detaljmotivering	9
Landskapslag om ändring av landskapslagen om klientavgifter inom socialvården.....	9
Lagtext	11
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om klientavgifter inom socialvården.....	11
Parallelltexter	13

Allmän motivering

1. Bakgrund

På Åland regleras klientavgifterna huvudsakligen av landskapslagen (2022:91) om klientavgifter inom socialvården (*klientavgiftslagen*) vilken trädde i kraft den 1 januari 2023. Arbetet med att förnya klientavgiftslagstiftningen på Åland har pågått i flera år och i flera steg. Syftet med det så kallade steg ett av förnyandet av klientavgiftslagstiftningen har huvudsakligen varit att ta fram en fulltextlag gällande klientavgifter inom socialvården. Klientavgiftslagen i den lydelse den hade vid ikraftträdandet var ett delresultat av detta arbete. I och med ikraftträdandet av klientavgiftslagen upphörde den tidigare gällande blankettlagstiftningen på området varigenom ett stort antal riksbestämmelser gjorts tillämpliga på Åland. Blankettlagstiftningen i fråga hade varit problematisk ur tillämpningssynpunkt under en längre tid till följd av det otydliga rättsläge som den bidragit till att skapa. Många paragrafer i de rikslagar som blankettlagstiftningen dittills hade berört hänförde sig till både socialvård och hälso- och sjukvård, medan lagarna i fråga tillämpades på Åland endast till den del de berörde socialvård. Dessutom förhindrades, genom vidtagna lagstiftningsåtgärder från åländsk sida, större innehållsmässiga ändringar, vilka trädde i kraft i riket den 1 juli 2021, att träda i kraft på Åland. Syftet med klientavgiftslagen har varit att bevara det rättsläge som gällde på Åland den 31 december 2022, med reservation för vissa ändringar som genomförts efter detta datum som ett led i det fortsatta arbetet med att förnya klientavgiftslagstiftningen inom ramen för steg ett.

De fortsatta ändringarna i steg ett har huvudsakligen gällt avgiftstaket, vilket sänkts från 683 euro till 300 euro, och vid indexjusteringar har tillämpningen av förändringar i folkpensionsindex frångåtts till förmån för tillämpning av förändringar i det åländska konsumentprisindexet. Även vissa andra, mindre, ändringar har gjorts i klientavgiftslagen, varav en har handlat om betoningen av avgiftslättnader framom utkomststöd och som kommit till uttryck i klientavgiftslagens 27 § om efterskänkande och nedsättning av avgift.

I det så kallade steg två av förnyandet av klientavgiftslagstiftningen har ytterligare innehållsmässiga ändringar gjorts i klientavgiftslagen. Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 2024. En av de största av dessa ändringar innebär att helt nya bestämmelser om avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg har införts i lagen. Bestämmelserna gäller vilka inkomster som ska beaktas när avgiften fastställs samt vilka avdrag som ska göras från inkomsten före avgiften fastställs. Bestämmelser om en maximal procentsats för den andel av klientens nettoinkomster, efter avdrag, som ska beaktas när avgiften fastställs samt ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad har genom dessa ändringar införts i klientavgiftslagen.

2. Nuläge

Avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg är inkomstbaserad. Av klientens nettoinkomster, efter att vissa avdrag har gjorts, kan högst 85 procent tas ut i avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg är 250 euro per månad, det vill säga 3 000 euro per år. Detta belopp ska täcka bland annat klientens kostnader för hälso- och sjukvård, glasögon, frisör, telefon samt kläder.

Helheten kring avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg sammanhänger med klientens kostnader för hälso- och sjukvård och med det sjukkostnadsavdrag som för närvarande kan göras i

kommunalbeskattningen.¹ Klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg har ofta kostnader för hälso- och sjukvård, vilket innebär att för klienter med låga inkomster är ett tillräckligt minimibelopp för personligt bruk nödvändigt för att betala kostnader bland annat för hälso- och sjukvård. Möjligheten till avdrag för sjukkostnader nämns uttryckligen i detaljmotiveringen till klientavgiftslagens 19a §.² Detta innebär att lagtingets beslut den 30 september 2024 om en ändring av kommunalskattelagen (2011:119) för landskapet Åland, vilken innebär att sjukdomskostnadsavdraget vid kommunalbeskattningen avskaffas från och med skatteåret 2025, särskilt bedöms påverka klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg.

Kommunernas och kommunalförbundens skyldighet till efterskänkande och nedsättning av avgift, enligt klientavgiftslagens 27 §, utgör en viktig del i att trygga att klienter har tillräckliga ekonomiska medel för att försörja sig själva eller sin familj. I arbetet under steg ett har lydelsen i klientavgiftslagens 27 § 1 mom. utformats så att kommunernas/kommunalförbundens skyldighet till efterskänkande och nedsättning av avgift inte gäller samtliga avgifter som fastställs för socialservice, utan endast avgifter som bestämts utifrån en persons betalningsförmåga, vilket inte motsvarar syftet om att bestämmelsen till denna del skulle motsvara det rättsläge som gällde 31 december 2022.

3. Bedömning av nuläget och landskapsregeringens förslag

3.1 Höjt lagstadgat minimibelopp för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg

I samband med att lagtinget den 30 september 2024 fattade beslut om en ändring av kommunalskattelagen (2011:119) för landskapet Åland vilken har inneburit att rätten att göra sjukdomskostnadsavdrag slopats, anfördes från landskapsregeringens sida att det skulle tas fram olika förslag till åtgärder som ska vidtas för att ekonomiskt kompensera berörda målgrupper för det bortfall som slopandet av nämnda avdragsrätt medfört.

Eftersom möjligheten att göra avdrag för sjukdomskostnader i kommunalbeskattningen uttryckligen har bedömts påverka klienter inom långvarigt serviceboende och därför nämns i detaljmotiveringen till 19a § i landskapsregeringens lagförslag om förnyad klientavgiftslag (LF 32/2022-2023), har landskapsregeringen beslutat att som en kompensationsåtgärd i budgetförslaget för år 2025 inta en skrivning om att höja det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg (enligt klientavgiftslagens 16 §) från 250 till 300 euro från och med den 1 januari 2026.³ Höjningen överstiger den höjning på grund av den beräknade indexjusteringen som skulle ha trätt i kraft vid samma tidpunkt.

Mot bakgrund av vad som anförts strax ovan föreslås att 16 § i klientavgiftslagen ändras på det sätt som framgår av förslaget till lagtext nedan. Det föreslås även en ändring av 33 § om indexjustering i klientavgiftslagen som en följdändring av förslaget till ändring av 16 § i klientavgiftslagen.

3.2 Teknisk justering av klientavgiftslagens 27 §

I den lagstiftningspromemoria gällande förslag till en landskapslag om klientavgifter inom socialvården (Dnr: ÅLR 2022/294) och som genom beslut på enskild föredragning den 31 januari 2022 överförts till lagberedningen för

¹ Enligt beslut LTB 25/2024 träder lagen i kraft den 1 januari 2025 och tillämpas första gången vid kommunalbeskattningen som gäller skatteåret 2025.

² Se landskapsregeringens lagförslag LF 32/2022-2023.

³ Se förslaget till Ålands budget för år 2025, sid. 11 som den 16 december 2024 antogs av Ålands lagting (beslut LTB 50/2024.)

lagstiftningsåtgärder, finns redogjort för bland annat utformningen av materiella bestämmelser rörande efterskänkande och nedsättning av avgift. Bestämmelserna finns samlade i en 30 § (bestämmelser som under lagberedningen och den fortsatta lagstiftningsprocessen sedermera intagits i klientavgiftslagens 27 §).

I utkastet till detaljmotivering till nämnda 30 §, vilket återfinns i promemorian i fråga, anförs följande:

”Bestämmelse föreslås motsvarande 11 § i klientavgiftslag (FFS 734/1992) (30.12.2020/1201) med vissa avvikelser. 11 § omfattar nya moment, 3–5 mom., vilka tydliggör avgiftslättnaden i förhållande till utkomststödet. Till paragrafen föreslås också fogas en skyldighet att informera om nedsättningen eller efterskänkandet av avgift. Enligt 6 § i landskapslag (2020:12) om socialvård har kommuninvånaren rätt till att få rådgivning och handledning. Syftet med föreslagen bestämmelse är framför allt att öka kommunernas medvetenhet om skyldigheten att lindra klientavgifterna och att slopandet eller efterskänkandet alltid är primära åtgärder i förhållande till utkomststödet.

Bestämmelsen föreslås avse avgift för socialvårdsservice. En kommun eller samkommun ska avse kommun eller kommunalförbund på Åland. Lagen om utkomststöd (FFS 1412/1997) tillämpas genom landskapslag (1998:66) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd, med i lagen angivna avvikelser. Skall uppdateras till ska.

I övrigt se RP 216/1991 rd s. 41 med undantag av hänvisning till socialvårdslagen och hälsovårdssavgifter, ShUB 59/2002 rd samt RP 129/2020 rd s. 94–95. Hänvisning till förvaltningslagen och omprövning ska avse förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland och rättelseyrkande.”

Av utkastet till detaljmotivering angående denna 30 § framgår å ena sidan att ändringarna endast ska beröra tydliggörande av en avgiftslättnad i relation till utkomststödet samt en skyldighet att informera om efterskänkande och nedsättning. Den nuvarande utformningen av 27 § i klientavgiftslagen är å andra sidan baserad på en på felaktiga premisser angiven formulering av nämnda 30 §, där intentionerna i detaljmotiveringen till densamma, till följd av ett förbiseende, inte till fullo beaktats.

Utkastet till bestämmelsen i 30 § baserar sig som framgår av redogörelsen ovan på 11 § (1 mom.) i rikets klientavgiftslag (närmare bestämt paragrafens 1 mom.) i vilken det bland annat stipuleras att

”En avgift som fastställts för socialvårdsservice och en sådan avgift för hälsovårdsservice som bestämts enligt en persons betalningsförmåga skall efterskännas eller nedsättas till den del förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut.”

Meningen var att motsvarande landskapslagsbestämmelse med avvikelse från riksbestämmelsen skulle föreskriva att en avgift som fastställts för socialvårdsservice ska efterskännas eller nedsättas till den del förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut. För närvarande föreskrivs i 27 § i klientavgiftslagen att

”En avgift som fastställts för socialservice och som bestämts utifrån en persons betalningsförmåga ska efterskännas eller nedsättas om förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut.”

Vid sidan av passusen ”och en sådan avgift för hälsovårdsservice” borde även passusen ”som bestämts enligt en persons betalningsförmåga”, strukits i utkastet till paragraf. Detta har lett till att 27 § i klientavgiftslagen, i sin nuvarande formulering, utgår från utkastets 30 § vilken innehöll en felaktighet.

Mot bakgrund av det som anförts strax ovan föreslår landskapsregeringen att lydelsen av paragrafen i fråga ska motsvara lydelsen i 11 § 1 mom. i rikets lag om klientavgifter inom social- och hälsovården, i den lydelse det hade den 31 december 2022 och till den del den gäller socialvård. Skyldigheten

till efterskänkande och nedsättning av avgift ska således omfatta samtliga avgifter som fastställs för socialservice.

4. Förslagets konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

4.1.1 Konsekvenser för kommunernas ekonomi

Den nuvarande bestämmelsen i 16 § 3 mom. som reglerar storleken på minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsvård (250 euro per månad) trätt i kraft den 1 januari 2024. I enlighet med den nuvarande bestämmelsen i 33 § 2 mom. i klientavgiftslagen, vilken även trätt i kraft den 1 januari 2024, ska beloppet indexjusteras vartannat år. Detta innebär att nästa indexjustering sker år 2025 och det indexjusterade beloppet kommer att fr.o.m. den 1 januari 2026, enligt det nuvarande regelverket, att uppgå till 267 euro och 70 cent per månad, baserat på jämförelse mellan arbetspensionsindex för år 2025 och arbetspensionsindex för år 2023.

Enligt uppgifter från Mariehamns stad, vilka landskapsregeringens socialvårdsbyrå har fått ta del av, omfattades under september månad i fjol 65 procent av stadens klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsvård dvs. 72 av 111 klienter, av rätten att erhålla det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk, 250 euro per månad. I medeltal uppgår beloppet som avgiften har sänkts till 77 euro per klient, där variationen på det sänkta beloppet rör sig mellan 4 och 193 euro per klient. Utgående från statistik för år 2023 sammanställd av Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) kan konstateras att 65 procent av samtliga klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsvård antalsmässigt motsvaras av cirka 188 klienter.

Om samtliga kommuner/kommunalförbund på Åland skulle behöva sänka avgiften i likhet med Mariehamns stad, så att 65 procent av klienterna inom långvarigt serviceboende med heldygnsvård skulle beröras av ett minimibelopp om 267 euro och 70 cent per månad (från och med den 1 januari 2026, enligt nästa indexjustering), skulle kommunerna och kommunalförbunden behöva sänka avgiften per klient med 94 euro och 70 cent per månad (77 euro + 17 euro och 70 cent), vilket innebär en total sänkning om cirka 213 643 euro och 20 cent per år.

En höjning av det lagstadgade minimibeloppet till 300 euro per månad skulle, baserat på ovanstående, innebära en ytterligare sänkning av avgiften per klient med 32 euro och 30 cent, vilket innebär en sänkning med cirka 72 868 euro och 80 cent per år. Det går dock inte att direkt dra slutsatsen att kommunerna skulle gå miste om specifikt detta belopp, då stadens situation per automatik inte är överförbar på övriga kommuner och då uppgifter om varje enskild klient dessutom saknas.

Varje kommun/kommunalförbund fastställer årligen, inom lagens ramar, klientavgifter. Vissa kommuner/kommunalförbund på Åland har för år 2024 fastställt ett högre minimibelopp för personligt bruk än det lagstadgade beloppet, där beloppsnivån rör sig mellan 275–400 euro per månad dvs. mellan 3 300–4 800 euro per år. Dessa kommuner/kommunalförbund påverkas således inte av höjningen av det lagstadgade minimibeloppet, under förutsättning att den för år 2024 fastställda nivån bibehålls framöver. En höjning av det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk till 300 euro per månad torde dock leda till att fler klienter omfattas av den lagstadgade rätten att erhålla sagda minibelopp och att kommunerna som ett resultat därav får något minskade avgiftsintäkter.

Det är i nuläget oklart i vilken utsträckning kommunernas avgiftsintäkter har påverkats av de nya bestämmelserna om avgiften för långvarigt

serviceboende med heldygnsomsorg vilka trädde i kraft den 1 januari 2024. I enlighet med förarbetena till klientavgiftslagen ska en uppföljning av dess bestämmelser ske när lagen har varit i kraft i två år, eftersom det är svårt att i förväg bedöma vilka ekonomiska effekter bestämmelserna i fråga kommer att få för kommunernas och kommunförbundens del.⁴ I nämnda förarbeten finns även en skrivning om en justering av landskapsandelarna på socialvårdsområdet, om det visar sig att effekterna blir betydande.⁵ Med anledning av dessa omständigheter är det för närvarande dock inte möjligt att ta fram exakta uppgifter gällande de ekonomiska konsekvenserna av ändringarna som landskapsregeringen föreslår i nuläget.

Eftersom avsikten vid klientavgiftslagens tillkomst var att dåvarande rättsläge skulle bevaras, dock med beaktande av dels en förstärkning som innebar att efterskänkande och nedsättning ska prioriteras framom utkomststöd, dels en förstärkning gällande skyldigheten att informera om förutsättningarna för nedsättning och efterskänkande av avgift (principer som kommer till uttryck i klientavgiftslagens 27 § 3–5 mom.), torde detta förslag inte nämnvärt inverka på kommunernas ekonomi.⁶

4.1.2 Konsekvenser för hushållens ställning och ekonomi

Enligt ÅSUB:s statistik fanns år 2023 totalt 290 klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg. Majoriteten av dessa klienter är äldre (65 år fyllda). Endast nio av klienterna var under 65 år. Av samtliga klienter 2023 var 200 kvinnor och 90 män. Således torde det främst vara äldre kvinnor som gynnas av ett genom en ändrad 16 § höjt lagstadgat minimibelopp för personligt bruk. En höjning av beloppet skulle främst gynna klienter med låga inkomster. Dock skulle inte de klienter som berörs av ett högre minimibelopp för personligt bruk, enligt beslut av kommun/kommunalförbund, gynnas. Den föreslagna höjningen av minimibeloppet för personligt bruk innebär även en förbättring för klienter på lång sikt, eftersom kommande indexjusteringar görs baserat på det höjda beloppet.

Beroende på hur kommunerna/kommunalförbunden har tillämpat 27 § i klientavgiftslagen, kan den föreslagna korrigeringen innebära en fördel för klienter genom att kommunernas/kommunalförbundens skyldighet enligt 27 § 1 mom. att efterskänka eller nedsätta avgifter tydliggörs så att den omfattar samtliga avgifter vilka fastställs för socialservice (vilket även var fallet före 1 januari 2023). Detta är särskilt viktigt gällande avgifter för tidiga och förebyggande insatser, som stödtjänster och tillfällig hemservice. Med anledning av att skyldigheten till efterskänkande och nedsättning omfattar även avgifter som inte fastställs baserat på klientens betalningsförmåga, kan klienters möjlighet och vilja att anlita servicen öka i viss utsträckning.

4.2 Administrativa konsekvenser

Förslaget till höjningen av det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg i 16 § i klientavgiftslagen torde inte innebära ett merarbete för kommunerna och kommunalförbunden eftersom beloppet i vilket fall som helst behöver justeras i och med att en indexjustering av beloppen, i enlighet med 33 §, blir gällande fr.o.m. den 1 januari 2026, dvs. samtidigt som bestämmelsen om det nya beloppet om 300 euro per månad föreslås träda i kraft.

⁴ Se LF 32/2022–2023 i avsnitt 4.1.4 sid. 7.

⁵ Se LF 32/2022–2023 i avsnitt 4.1.7 sid. 8.

⁶ Lagstiftningspromemoria gällande förslag till en landskapslag om klientavgifter inom socialvården och landskapsregeringens lagförslag om ny klientavgiftslagstiftning (LF 28/2021–2022) innehåller en konsekvensbedömning endast gällande de bestämmelser vilka innebär en föreslagen ändring.

Den föreslagna korrigeringen gällande efterskänkande och nedsättning av avgift i 27 § i klientavgiftslagen kan innebära att kommuner och kommunalförbund behöver justera fastställda avgiftstaxor/anvisningar gällande för nedsättning och efterskänkning av klientavgifter samt uppmärksamma klienter om vad som gäller, i enlighet med den nya lagstiftningen.

4.3 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna

På basis av grundlagsutskottets tidigare ställningstaganden kan konstateras att klientens ekonomiska ställning inte får vara ett hinder för att komma i åtnjutande av de tjänster som erbjuds inom ramen för de olika ovan nämnda vårdformerna. Vidare får klientavgifterna inte vara så höga att den erforderliga servicen blir helt ouppnåelig för dem som behöver den. Dessutom kan konstateras utgående från vad grundlagsutskottets uttalat att storleken på klientavgifterna inte får leda till att de som behöver få tillgång till tjänsterna i fråga måste använda sig av sådant i 19 § 1 mom. i Finlands grundlag (FFS 731/1999, *grundlagen*) föreskrivet stöd för sin oundgängliga försörjning.⁷

Både förslaget till dels ändring av landskapslagens 16 § om höjt minimibelopp för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende, dels korrigering av landskapslagens 27 § 1 mom. om skyldigheten till efterskänkande och nedsättning av avgifter, innebär en förstärkning i enlighet med grundlagens 19 § 1 och 3 mom.⁸

4.4 Konsekvenser för barn och jämställdheten mellan kvinnor och män

4.4.1 Konsekvenser för barn

Den föreslagna ändringen av landskapslagens 16 § bedöms inte ha någon direkt inverkan för barnens del. Den föreslagna ändringen av landskapslagens 27 § däremot bedöms i viss grad ha en inverkan vad beträffar barns levnadsförhållanden genom att exempelvis avgiften för tillfällig hemservice berörs av nämnda ändring. Av ÅSUB:s statistik framgår inte hur stort antalet klienter med tillfällig hemservice är, men enligt information som landskapsregeringen inhämtat från KST hade 19 familjer tillfällig hemservice år 2022 (10 av familjerna hade dessutom övergått till regelbunden hemservice). Den föreslagna och tillika förtydligande lagändringen av innebörd att även avgifter för tillfällig/kortvarig service ska omfattas av regleringen i lagrummet i fråga, medför en fördel för barnfamiljer på Åland.

4.4.2 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Som konstaterats ovan i avsnitt 4.1.2 torde det främst vara äldre kvinnor med låga inkomster som gynnas av ett höjt lagstadgat minimibelopp för personligt bruk i enlighet med den föreslagna lagändringen i landskapslagens 16 §. Baserat på tillgänglig ÅSUB-statistik (se tabell 1 och 2 nedan) gällande stödtjänster, boendeservice samt institutionsvård är majoriteten av klienterna äldre, och en något högre andel av dessa klienter är kvinnor. Den föreslagna korrigeringen av landskapslagens 27 § bedöms således innebära en fördel i synnerhet för äldre kvinnor som betalar avgift för exempelvis stödtjänster

⁷ Se vidare GrUU 39/1996 rd, GrUU 8/1999 rd och GrUU 10/2009 rd.

⁸ I grundlagens 19 § 1 mom. förskrivs att ”*Alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv har rätt till oundgänglig försörjning och omsorg.*” Vidare förskrivs i grundlagens 19 § 3 mom. att ”*Det allmänna skall, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna skall också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.*”

samt för dagvård, nattvård, kortvarig boendeservice och kortvarig institutionsvård.

Det bör noteras att kommuner/kommunalförbund inte får ta ut en separat avgift avseende stödtjänst för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och för klienter inom långvarig institutionsvård. För övriga klienter, exempelvis för hemmaboende klienter innebär det dock en fördel att skyldigheten till efterskänkande och nedsättning av avgift även omfattar avgifter för stödtjänster. Det bör även noteras att avgiften för dagvård, nattvård och kortvarig institutionsvård räknas in i socialvårdens avgiftstak (se vidare 9 § i klientavgiftslagen) om 347,10 euro per år (2024). Det är, enligt lagen, dock möjligt att för kortvarig institutionsvård ta ut en avgift på 26,40 euro per vård dag (2024) för klientens uppehälle även efter att avgiftstaket har uppnåtts.

Tabell 1 (Antal klienter som fått stödtjänster år 2023 (från kommuner och KST),

Åldersgrupp	Kvinnor	Män	Bägge kön
under 65	25	40	65
5 – 74	46	33	79
75 – 79	59	65	124
80 – 84	85	73	158
85 –	190	107	297
Totalantal	405	318	723

Källa: ÅSUB

Tabell 2 (Klienter i äldreomsorgen efter kön, ålder och typ av omsorg år 2023)

Vårdform	Åldersgrupp	Antal personer		Könsfördelning (i procent)		Andel av hela befolkningen i aktuella grupper (i procent)
		Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Institutionsvård för äldre, klienter i vård per 31 december	65 –	55	35	61,1	38,9	1,2
	65 – 74	11	7	61,1	38,9	0,5
	75 – 84	15	19	44,1	55,9	1,3
	85 –	29	9	76,3	23,7	4,1
Boendeservice för äldre, boende per 31 december	65 –	217	104	67,6	32,4	4,3
	65 – 74	18	19	48,6	51,4	1,0
	75 – 84	54	31	63,5	36,5	3,2
	85 –	145	54	72,9	27,1	21,4
Stöd för närståendevård, vårdade under året	65 –	89	111	44,5	55,5	2,7
	65 – 74	19	38	33,3	66,7	1,5
	75 – 79	18	21	46,2	53,8	2,3
	80 – 84	20	22	47,6	52,4	4,2
	85 –	32	30	51,6	48,4	6,7
Närståendevårdare	Alla åldrar	129	72	64,2	35,8	2,0
	65 år –	99	48	67,3	32,7	2,0

Källa: ÅSUB, socialväsendet, senast uppdaterad 27.5.2024

Detaljmotivering

Landskapslag om ändring av landskapslagen om klientavgifter inom socialvården

16 § Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig institutionsvård och långvarig familjevård. Det föreslås att paragrafens

3 mom. ändras, så att det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg ska vara minst 300 euro per månad. Övriga minimibelopp för personligt bruk föreslås oförändrade.

Den föreslagna höjningen det lagstadgade minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg från 250 till 300 euro från och med den 1 januari 2026 innebär ett fullföljande av landskapsbudgeten för år 2025 och utgör en kompensationsåtgärd för det slojade sjukdomskostnadsavdraget i kommunalbeskattningen.

27 § *Efterskänkande och nedsättning av avgift.* Utgående från redogörelsen i den allmänna motiveringen föreslås en ändring av lydelsen i 1 mom. så att skyldigheten till efterskänkande och nedsättning av avgift ska avse samtliga avgifter som fastställs för socialservice.

I linje med den föreslagna ändringen i 1 mom. varigenom den tidigare avgränsningen till avgifter för socialservice, baserade på en persons betalningsförmåga slopas, föreslås en ändring av lydelsen i 2 mom. så att den formulering som för närvarande uttrycker en distinktion mellan dessa avgifter och övriga avgifter stryks. Således gäller enligt förslaget att den kommun eller det kommunalförbund som producerar servicen kan besluta att avgifterna kan nedsättas eller efterskännas, om det är befogat med beaktande av vårdsynpunkter. I dessa fall kan beslutet avse vilken som helst av avgifterna för social service förutsatt att nämnda vårdkriterium är uppfyllt.

Avsikten, när underlaget som låg till grund för den sedermera antagna landskapslagen (2022:91) om klientavgifter inom socialvården togs fram, var inte att ändra innehållet i bestämmelsen gällande vilka avgifter som omfattas av skyldigheten till efterskänkande och nedsättning av avgift. Avsikten var att bestämmelsen ska gälla en avgift som fastställts för socialservice, oberoende av om det handlar om en avgift som bestämts utifrån en persons betalningsförmåga eller inte, vilket motsvarade rättsläget sådant det var den 31 december 2022. När landskapslagen i fråga trätt i kraft uppstod ett rättsförhållande som inte var i överensstämmelse med intentionerna i ovan nämnda underlag. Genom den föreslagna bestämmelsen återställs förhållandena så att lagtexten framdeles klart och tydligt stipulerar det som ursprungligen var avsett vad gäller denna paragrafs materiella innehåll.

33 § *Indexjustering av belopp.* Mot bakgrund av vad som anförts i den allmänna motiveringen föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att det av momentet framgår att minimibeloppet för personligt bruk för i 16 § angivna klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg indexjusteras första gången i november 2027 och det justerade eurobeloppet träder i kraft den 1 januari 2028. Därefter justeras beloppet vartannat år.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om klientavgifter inom socialvården

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 16 § 3 mom., 27 § 1 och 2 mom. samt 33 § 2 mom. landskapslagen (2022:91) om klientavgifter inom socialvården, av dessa lagrum 16 § 3 mom. och 33 § 2 mom. sådana de lyder i landskapslagen 2023/122 som följer:

16 §

Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig institutionsvård och långvarig familjevård

-----

När kommunen eller kommunalförbundet bestämmer avgiften ska den se till att klienten till sitt förfogande har ett belopp för personligt bruk, som för klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg ska vara minst 300 euro per månad, för klienter inom långvarig familjevård minst 167 euro per månad och för klienter i långvarig institutionsvård minst 150 euro per månad.

27 §

Efterskänkande och nedsättning av avgift

En avgift som fastställts för socialservice ska efterskänkas eller nedsättas om förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut.

Den kommun eller det kommunalförbund som producerar servicen kan besluta att avgifterna kan nedsättas eller efterskänkas, om det är befogat med beaktande av vårdsynpunkter.

33 §

Indexjustering av belopp

De eurobelopp som anges i 16 och 20 §§ justeras första gången år 2023, dock så att minimibeloppet för personligt bruk för långvarig institutionsvård i 16 § indexjusteras första gången år 2025 och minimibeloppet för personligt bruk för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg i 16 § indexjusteras första gången år 2027. Därefter justeras eurobeloppen vartannat år utifrån förändringen i arbetspensionsindexet enligt 98 § i lagen om pension för arbetstagare (FFS 395/2006). Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste euro. Det indexjusterade eurobeloppet träder i kraft den 1 januari året efter justeringsåret. Social- och hälsovårdsministeriet publicerar de indexjusterade eurobeloppen i Finlands författningssamling senast två månader före ingången av det kalenderår från och med vilket de tillämpas.

_____

Denna lag träder i kraft den . Bestämmelserna i 16 § 3 mom. i denna lag träder dock i kraft den 1 januari 2026.

_____

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Parallelltexter

- Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag nr xx/2024-2025